ROK IV

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Nº 7

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 1 KWIETNIA 1929 R.

„CHEMIZACJA" KRAJU w Z. S. S. R.

Pod koniec ubiegłego roku opublikowane zostały w sowieckich dziennikach gospodarczych „Ekonomiczeskaja Żiźń" i „Torgowo - Promyszlennaja Gazeta" rozważania na temat „chemizacji" rolnictwa, przemysłu leśnego i mineralnego w Rosji Sowieckiej — t. j. szerokiego stosowania zdobyczy chemji i technologji chemicznej oraz przeprowadzania zasadniczej linji usprawnienia zakładów, mających jakikolwiekbądź związek z chemją. Publikacje te mają charakter naogół teoretyczny i mieszczą się raczej w ramach akademickiej dyskusji, mogą jednak być nie pozbawione pewnego realnego znaczenia.

W roku 1928 rząd sowiecki wydał już na cele „chemizacji" ok. 80 miljonów rubli i zamierza wydatkować w r. 1929 — 120 do 150 miljonów rubli.

Najdonioślejsze znaczenie „chemizacji" kraju stanowi dla Rosji produkcja superfosfatów mineralnych, soli potasowych, mączki fosforytowej, wogóle nawozów sztucznych, umożliwiających znaczne zwiększenie urodzaju. Narazie chodzi o całkowite wyzyskanie sprawności istniejących fabryk nawozów mineralnych. Jak daleko produkcja nawozów odbiega od istotnego zapotrzebowania — świadczą następujące liczby. Zapotrzebowanie dla 2.000.000 ha powierzchni uprawnej, przeznaczonej do zasilenia nawozami, zaspokojone zostało przez wewnętrzną produkcję superfosfatów mineralnych zaledwie w wysokości 49%. Należy zaznaczyć, że owe 2.000.000 ha stanowią znikomą część, gdyż 1,6% całej ilości ziemi siewnej Z. S. S. R. Oprócz superfosfatów, potrzeba — stosownie do obliczeń — 43.300 t. siarczanu amonu, wyprodukowano go tylko 20.000 t. (46,5% zapotrzebowania); mączki fosforytowej — 75.000 t., wyprodukowano 60.000 t. (80%); wreszcie 30%-wej soli potasowej okazał się zupełny brak, z powodu opóźnienia w eksploatacji kopalni sowieckich.

Sprawa wapniowania terenów t. zw. nieczarnoziemnych, o podkładzie gleby kwaśnej, nie jest dotychczas załatwiona. Wprawdzie Rada Ekonomiczna sprowadziła z zagranicy 250 rozdrabniaczy wapniaków, lecz jest to ilość niewystarczająca; niezbędne aparaty postanowiono budować w kraju. Zasilanie gleby ubogiej w wapno ma być przeprowadzone na szeroką skalę.

Zagadnienie „chemizacji" kraju w Sowietach obejmuje wszystkie dziedziny przemysłu chemicznego. Rada Ekonomiczna doszła do wniosku, że np. trust koksowo - benzenowy powinien być skoncentrowany w jednym punkcie. Ponieważ obecne urządzenia są już w pełni wyzyskane, plan zwiększenia produkcji iść musi w kierunku rozszerzenia dotychczasowych zakładów. Zapotrzebowanie na półprodukty w Rosji stale wzrasta, rynek zbytu na węglowodory jest raczej zbyt szczupły — podkreślono więc zasadę konieczności przeróbki surowców destylacyjnych na przejściowe produkty organiczne.

Rozwój przemysłu chemicznego w Rosji jest hamowany brakiem przedsiębiorstw budowy aparatury; „Chimstroj" projektuje więc podjęcie konstrukcji odpowiednich urządzeń. Największą jednak przeszkodą okazał się wielki brak sił fachowych. Wprawdzie Rosja posiada licznych teoretyków-chemików, lecz nie może dostarczyć przemysłowi niezbędnych wykwalifikowanych inżynierów i techników. Rada Ekonomiczna projektuje wzmożoną akcję wyszkolenia liczniejszego zastępu przyszłych działaczy przemysłu chemicznego.

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Już w trzecim zkolei zeszycie „Wiadomości" wspominamy pamięć zmarłych działaczy przemysłu chemicznego. Śmierć zbiera obfitsze w tym roku niż zazwyczaj żniwo, usuwając z naszego grona ludzi w pełni sił i odrywając ich od konkretnej pracy przemysłowej.

Dn. 15 marca r. b. zmarł w wieku lat 35 Inż. Eugenjusz Ruziewicz, kierownik techniczny fabryki wyrobów gumowych „Wargum" w Warszawie. Był on inicjatorem rozpoczęcia produkcji tkanin balonowych oraz części masek przeciwgazowych; techniczne metody produkcji i jakość wytwarzanych artykułów postawił na wysokim poziomie, nie ustępującym zagranicznemu. Był również czynnym członkiem sekcji gumowej Związku Przemysłu Chemicznego oraz podkomisji gumowej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, wypowiadając swą fachową opinję we wszystkich rozważanych na tym terenie sprawach.

Z PRZEMYSŁU AZOTOWEGO

Budowa Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Tarnowie szybko posuwa się naprzód. Reprodukowany fragment budowy z widokiem kotłowni i budynków syntezy amonjaku wskazuje stan z przed kilku miesięcy. Obecnie cały kompleks budynków jest już ostatecznie wykończony, montaż aparatury w niektórych działach dobiega kresu, zaś ostatecznego wykończenia fabryki należy się spodziewać latem. Jak wiadomo, fabryka tarnowska pracować będzie przy pomocy metody Fausera, obliczona jest na produkcję ok. 60 t. amonjaku dziennie, który przerabiany będzie na azotan amonu, (ok. 100 t.) i siarczan amonu (ok. 75 t.). Fabryka zatrudni powyżej tysiąca robotników i będzie puszczona w ruch najprawdopodobniej jesienią.

Fragment budowy Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Tarnowie.

Należy zaznaczyć, że z chwilą uruchomienia fabryki tarnowskiej — Polska stosować będzie wszystkie współczesne metody chemicznego wiązania azotu atmosferycznego. Ogółem pracować będzie w Polsce w najbliższej przyszłości 5 fabryk związków azotowych: są to — Sp. Akc. „Azot" w Jaworznie, Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie, instalacja w Knurowie, stanowiąca własność „Skarbofermu", fabryka w Wyrach Sp. Akc. „Oswag", wreszcie fabryka tarnowska.

PRZEGLĄD PRASY

W kilku perjodykach ukazały się w ostatnich tygodniach interesujące artykuły, pióra wybitnych działaczy naszego przemysłu chemicznego, w zakresie różnych zresztą zagadnień przemysłowych.

W Nr. 1 i 2 miesięcznika „Gaz i Woda" p. Inż. Czesław Swierczewski, dyrektor gazowni warszawskiej, drukuje dwa artykuły, dotyczące gazowni miejskiej w Warszawie. Jeden z nich ilustruje obecną sytuację gazowni, na tle jej burzliwej przeszłości, drugi dotyczy gwarancji 10-cioletniej, obowiązującej dostawcę pieców retortowych. Oba artykuły w objektywny sposób oświetlają sytuację warszawskiej gazowni i świadczą o istotnych postępach technicznych i organizacyjnych oraz dają całkowitą możność stwierdzenia, że rozwój zakładów planowany jest celowo, a przytem w odpowiednio dużej skali.

Pana Inż. Feliksa Wiślickiego, Dyrektora Zarządzającego Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu, interesują zagadnienia robotnicze i higjeny pracy. Nakładem tygodnika „Przemysł i Handel" ukazała się odbitka artykułu, drukowanego w tem wydawnictwie, pióra kilku autorów z p. F. Wiślickim na czele. Jest to praca porównująca zarobki robotnicze w polskiej i belgijskiej fabryce sztucznego jedwabiu. Interesujące wywody i zestawienia statystyczne prowadzą do wniosku, że jeśli wskaźnik zarob-

ków w r. 1914 przyjąć za 100, to w połowie r. 1928 wskaźnik ten realnie wynosił w Belgji 95, Polsce — 140.

W Nr. 1 z roku bieżącego kwartalnika „Higjena Pracy" umieszczona jest odpowiedź p. F. Wiślickiego na artykuł p. H. Krahelskiej, zarzucający Tomaszowskiej Fabryce fatalny stan higjeny i masowe zatrucia robotników. Objektywne zbadanie sprawy, poparte opinją specjalnej komisji, działającej z ramienia Min. Pracy stwierdzają, że zarzuty p. Krahelskiej były postawione w wyniku powierzchownego tylko zbadania sprawy, zaś niewątpliwa krzywda, jaką uczyniła autorka Tomaszowskiej Fabryce, da się tłumaczyć tylko niedostatecznem pogłębieniem całokształtu zagadnienia. Wyjaśnienia p. Wiślickiego rzucają na sprawę odmienne światło i pozwalają ponad wszelką wątpliwość stwierdzić, że Tomaszowska Fabryka uczyniła wszystko, aby postawić robotnika w możliwie najdoskonalszych warunkach higjenicznych.

KRONIKA

Dn. 18 marca r. b. odbyło się pierwsze posiedzenie Rady do spraw dozoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku; przewodniczył Dyrektor Departamentu Zdrowia p. Dr. Piestrzyński. Po przyjęciu regulaminu Rady, przeprowadzono dyskusję nad projektami rozporządzeń o mleku i jego przetworach, o sztucznych tłuszczach jadalnych i o barwieniu artykułów żywności. Podczas omawiania Rozporządzenia o tłuszczach, zwrócono uwagę na konieczność zdecydowanego popierania polskiego przemysłu tłuszczowego, przyczem p. Prof. Iwanowski postawił tezę, że w najlepszem zrozumieniu ochrony zdrowia ludzkiego należy zalecać raczej spożywanie margaryny i sztucznych tłuszczów, niż tłuszczów naturalnych; fabrykaty — pozostając w czasie produkcji pod stałą fachową kontrolą — dają gwarancję dobroci, zdolności odżywczej, czystości i t. p., co nie da się bynajmniej powiedzieć o słoninie lub szmalcu, spożywanych zazwyczaj w stanie zjełczałym i zepsutym. P. Inż. J. Podraszko poruszył sprawę dodawania do margaryny mąki kartoflanej, jako środka rozpoznawczego, zamiast oleju sezamowego. Argumenty natury technicznej i gospodarczej przekonały dostatecznie wszystkich członków Rady, poza przedstawicielami władz, które stoją uporczywie na stanowisku używania oleju sezamowego.

Wszystkie projekty rozporządzeń odesłano do komisyj, które w liczbie 3 zostały powołane przez Radę; są to komisje: organizacyjna, artykułów żywnościowych, przedmiotów użytku.

Dn. 16 marca r. b. odbyło się w Min. Przemysłu i Handlu posiedzenie w sprawie produkcji izolatorów niemontowanych i montowanych na wysokie napięcie. Zebrani zgodnie doszli do wniosku, że dopóki fabryki krajowe nie wykażą się produkcją niemontowanych izolatorów linjowych, gwarantujących całkowitą wytrzymałość, należy zrezygnować z cła ochronnego na izolatory powyżej 10.000 V. Wytwórnie krajowe zorganizowały obecnie laboratorja doświadczalne, celem umożliwienia produkcji izolatorów na napięcie przynajmniej do 25.000 V.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują równocześnie z niniejszym zeszytem odezwę Dziekanatu Wydziału Chemji Politechniki Warszawskiej, w sprawie studenckich praktyk wakacyjnych. Doniosłość tej sprawy podkreślamy z całą stanowczością: studenci — chemicy wtedy tylko staną się pożytecznymi pracownikami na terenie przemysłu chemicznego, jeśli już w czasie studjów zdobędą możność chociażby kilkutygodniowego pobytu w fabryce, zaznajomienia się z ruchem fabrycznym, tempem produkcji i t. p. Dlatego też bardzo pożądane są praktyki wszelkiego rodzaju; nawet takie przedsiębiorstwa, które pragną zachować w całkowitej tajemnicy metody produkcji, mogą z łatwością przyczynić się do pogłębienia studjów fachowych, dopuszczając praktykanta do takich tylko działów, jak np. kotłownia, generatory, laboratorjum analityczne i t. p.

Zaznaczamy, że zgłoszone praktyki rozdzielone będą nietylko między studentami Politechniki Warszawskiej, lecz przydzielone zostaną również słuchaczom innych wyższych uczelni, gdzie wykładana jest chemja.

Uprzejmie prosimy wszystkie przedsiębiorstwa chemiczne o jaknajszybsze zgłaszanie praktyk wakacyjnych.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr. 15 z dn. 16 marca r. b. ukazało się pod poz. 128 Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 1 marca 1929 w sprawie wysokości opłat w Gdyni.

Rozporządzenie to przepisuje taryfę za złożenie przesyłek i ładunków w państwowych hangarach portowych w Gdyni; opłaty te wahają się od 0,04 zł. do 0,25 zł. za 1 dzień od 1 mtr.^{2}, zależnie od rodzaju przesyłek, (drobnica lub masowe) oraz ilości dni.

W „Monitorze Polskim" Nr. 68 z dn. 22 marca r. b. ukazało się pod poz. 139 Obwieszczenie z dn. 8 marca 1929 o związkach eksportowych, uprawnionych do wydania zaświadczeń w sprawie zwrotu cła przy wywozie bieli cynkowej.

Stosownie do tego obwieszczenia, uprawnia się Sekcję Eksportową Związku Przemysłu Chemicznego R. P. do wydania rzeczonych zaświadczeń.

W Dzienniku Taryf i Zarządzeń Kolejowych Nr. 2 z dn. 22 stycznia ukazał się tekst taryfy bezpośredniej czeskosłowacko-polskiej, oraz zarządzenie o prolongacie taryf tranzytowych.

Tekst ten obejmuje taryfę na przewóz ulgowy margaryny i tłuszczów roślinnych. Ulgi taryfowe przy tranzycie przez Czechosłowację zostały sprolongowane do dn. 31 grudnia 1929 i obejmują między innemi ulgi przy przewozie azotniaku, soli potasowych, fosforytów oraz rud wszelkiego rodzaju.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	580 zł.
Alkohol metylowy techniczny	— „
„ „ czysty 99%	— „
Amonjak skroplony za 1 kg NH_3	1,68 „
Azotniak mielony za 1 kg % N_2	1,80 „
„ granulowany za 1 kg % N_2	2.— „
Azotan amonowy	103.60 „
Benzen handlowy 90%	94.50 „
„ czysty	103 „
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	22 „
Chlorek cynku (ług 50%)	55 „
Chlorek wapna bielący	40 „
Chlorek wapnia ($CaCl_2$)	20—22 „
Chloroform czysty	900 „
„ „pro narcosi"	1.900 „
Fenol czysty	300 „
Fornalina 30%	280 „
Fosfory rachowskie surowe	3,50—4 „
Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	319 „
„ techniczna	200 „
Karbid	58—62 „
Karbolineum	45 „
Klej kostny	250 „
Klej skórny	400 „
Krezol	140 „
Kwas azotowy 30° Bé w przel. na 100% HNO_3	110 zł.
Kwas mrówkowy 85%	241 „
„ siarkowy 60° Bé	7,74 „
„ solny bez arsenu	16 „
„ octowy techn. 30%	130 „
Mączka fosforytowa rachowska 16,5% P_2O_5	7,20—8,25 „
„ kostna odklejona 30% P_2O_5	20 „
Naftalen surowy prasowany	34,50 „
„ czysty w łuskach	68 „
Octan sodu	160 „
„ ołowiu	270 „
Oleina zwierzęca destylat	300 „
„ „ saponifikat	290 „
Oleum 20%	2085 „
Pirydyna czysta za 1 kg.	12 „
Smoła preparowana	22,50 „
Siarczan amonu	43 „
Siarczek sodu 60/62%	70 „
Soda amonjakalna	25 „
„ kaustyczna	60 „
Sól glauberska kalcynowana niemielona	16 „
Stearyna	280 „
Superfosfat 16%	13,60—14.88 „
Toluen czysty	120 „

Ceny powyższe rozumieją się za 100 kg, loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdą rozumieją się wraz z opakowaniem

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Azbest w arkuszach, nici i sznury azbestowe, tkanina azbestowa:
„LEONOWIT" Sp. z ogr. odp. w Łodzi.

Barwniki i półprodukty organiczne:
Sp. Akc. „PRZEMYSŁ CHEMICZNY W POLSCE", Zgierz, tel. Łódź 21-01 i Zgierz 19. Warszawa, tel. sprzedaż 108-09, informacje 204-49 i 56-99.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
„PABJANICKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź 21-86.

Błękity Millori i paryski:
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno tel. 12.

Chlorek wapna bielący:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno tel. 12.

Chlorek wapnia ($CaCl_2$):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Farmaceutyczne przetwory:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.
Sp. Akc. „SATURNJA", Warszawa, Marszałkowska 138, tel. 78-40.

Gumowe artykuły techniczne:
Sp. Akc. „WOLBROM" Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 160-80.

Jedwab sztuczny:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-49.

Karbid:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Zakłady „ELEKTRO" Łaziska Górne, G. Śląsk.

Klej kostny i skórny:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Makuchy odolejone — kokosowy, lniany i rzepakowy:
(jako pasza dla bydła). Sp. Akc. „J. D. POTOKA SYNOWIE" Będzin, tel. 90.

Novarsenobenzol:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala Spiess.

Oleina zwierzęca:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Oleje kokosowy, lniany, rzepakowy i rycynowy:
(do celów technicznych i spożywczych) Sp. Akc. „J. D. POTOKA SYNOWIE" Będzin, tel. 90.

Phosphit:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN Warszawa, Daniłowiczowska 16 tel. Centrala-Spiess.

Płyty uszczelniające czerwone, niebieskie i grafitowane. Szczeliwa wszelkiego rodzaju:
„LEONOWIT" Sp. z ogr. odp. w Łodzi.

Potaż żrący:
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno, tel. 12.

Słomka i włosie wiskozowe:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-49.

Smoła pierwszorzędowa:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Soda kaustyczna:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.

Stearyna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Śrut rycynowy:
(jako nawóz sztuczny). Sp. Akc. „J. D. POTOKA SYNOWIE", Będzin, tel. 90

Żelazocyjanki sodowy i potasowy:
Sp. Akc „AZOT", Jaworzno, tel. 12.

Żelazokrzem 45% i 75%:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 14, telefon 410-14 Wychodzi 1-go i 15-go każdego miesiąca

Wydawca: w imieniu Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej — Dyrektor Związku, Inż. EDMUND TREPKA.

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI. Drukarnia „Rola" J. Buriana, Mazowiecka 11